

2011-11-14

Handläggare, titel, telefon

Fredrik Wastesson, vik programsekreterare

fredrik.wastesson@norrkoping.se

Socialtjänstens kartläggning av personer i olika former av hemlöshetsituationer

Sammanfattning

Årets mätning genomfördes under vecka 37. Kartläggningen är alltid en *ögonblicksbild*.

Totalt består gruppen som befinner sig i olika typer av hemlöshetsituationer av 463 personer. Jämfört med 2010 är det en ökning med 60 personer. Av gruppen var fem personer *öppet hemlösa*¹ i årets undersökning. Det är tre färre än i förra årets undersökning. Antalet öppet hemlösa har de senaste åren varit långt färre än tidigare under 2000-talet². Samtliga av de öppet hemlösa har erbjudits olika former av insatser form av behandling, boende och motivationsinsatser.

Hemlösa personer är en rörlig grupp. Fler än hälften har lämnat sin hemlöshetsituation sedan förra året men fler än tidigare är också nya. En liten grupp personer har varit hemlösa i fem år i rad, 46 personer.

Socialnämnden har under många år bedrivit ett långsiktigt arbete med att utveckla verksamheter för personer som befinner sig i en hemlöshetsituation. Under våren 2009 startades kvinnoboendet Elsa för kvinnor som är våldsutsatta och har missbruk och under hösten 2011 öppnar ett nytt boende på Trädgårdsgatan kallat Gränden.

Socialnämndens insatser under 2000-talet har gett konkreta resultat i form av minskat antal öppet hemlösa. Att det totala antalet hemlösa enligt en vidare definition ändå ökar måste förklaras med situationen på arbets- och bostadsmarknaderna. Gruppen hemlösa i Norrköping blir yngre, friskare och mindre beroende av sociala behandlingsinsatser. Majoriteten av dem som i denna rapport beskrivs som hemlösa skulle förmodligen inte beskriva sig själva som det.

Syfte, metod och definitioner

Socialnämnden har sedan 1993 genomfört årliga mätningar av hemlöshetssituationen inom kommunen. Den information vi får ger oss möjligheter att värdera och förbättra de åtgärder som används.

Mätningarna bygger på en enkät som togs fram av Socialstyrelsen inför den nationella mätning av hemlösheten som gjordes 1993. Årets mätning genomfördes under vecka 37. Uppgifter har inhämtats från samtliga fyra lokala socialkontor samt kommunens arbetsmarknadskontor.

Sammanställningen av uppgifter bygger på vad som under den aktuella mätveckan var känt för handläggare på de olika kontoren. Vår undersökning är därför en ögonblicksbild av hur av hemlöshetssituationen såg ut i Norrköping vecka 37 2011.

Bortfall i form av ofullständigt ifyllda enkäter finns med men det rör sig om ett fåtal.

I undersökningen definieras *öppet hemlös* som en person som är uteliggare. Till gruppen *hemlösa* räknas också de personer, 18 år eller äldre, som

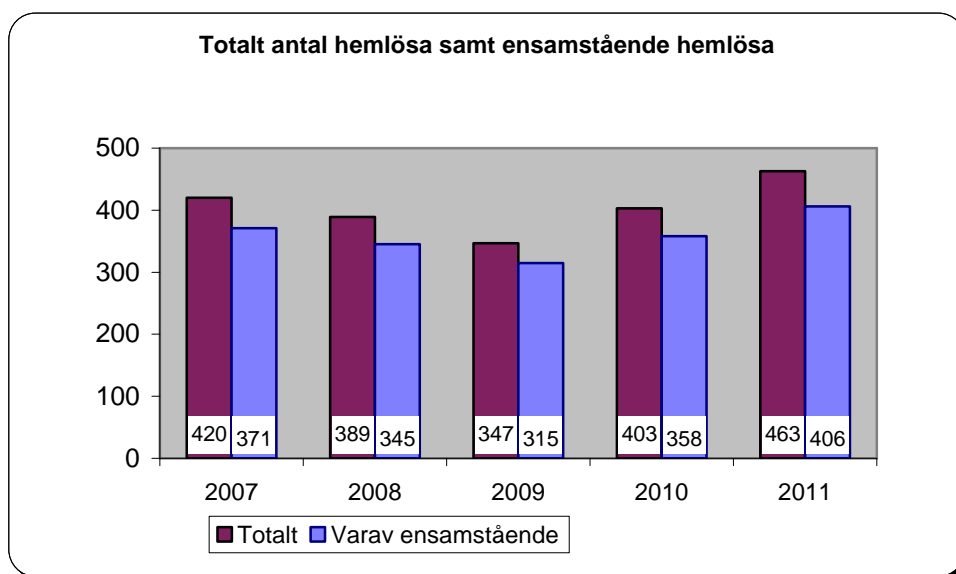
- saknar egen bostad
- bor inneboende eller i andra hand (boende med kontrakt kortare än tre månader)
- bor tillfälligt hos kompisar och bekanta (kontraktslöst boende)
- bor på institution eller härbärke och inte har någon bostad ordnad vid en eventuell utskrivning
- bor i samhällsboende eller stödboende
- befinner sig på kriminalvårdsanstalt eller i häkte.

I redovisningen av kartläggningen ges en beskrivning av de hemlösas boendesituation, civilstånd, ålders- och könsfördelning, försörjning, missbrukssituation, hälsa och insatser som man tagit del av under det senaste året. En särskild redogörelse presenteras av gruppen öppet hemlösa.

Kartläggning 2011

Totalt består gruppen hemlösa av 463 personer. Jämfört med 2010 är det en ökning med 60 personer. Det är det högsta antalet på fem år. Fem personer var öppet hemlösa i årets undersökning. Det är tre färre än vid förra årets mättillfälle.

Diagram 1. Totala antalet hemlösa samt ensamstående hemlösa

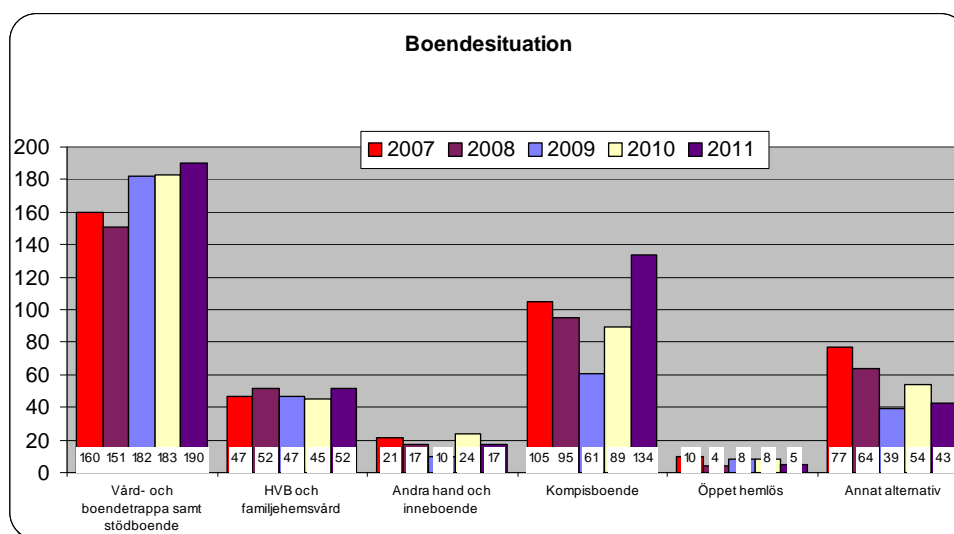
Boendesituation

Antalet hemlösa personer som har sitt boende ordnat genom någon form av insats från socialtjänsten har i år ökat något jämfört med förra året. 52 procent av de hemlösa har en boendeinsats eller placering i hem för vård eller boende (HVB) eller i ett familjehem. (diagram 2).

Gruppen hemlösa som bor i andra hand eller inneboende har minskat något. Den stora förändringen i år är att antalet personer i så kallat kompisboende har ökat från 89 till 134 (från 22 till 29 procent av hela gruppen hemlösa).

Av de hemlösa är fem personer öppet hemlösa. 43 personer befinner sig på kriminalvårdsanstalt eller i häkte, inom sjukvården och psykiatrin samt på hotell, camping och vandrarhem. Dessa är samlade i gruppen "annat alternativ" i diagram 2 nedan.

Diagram 2. Boendesituation

Civilstånd, ålder och könsfördelning

De allra flesta personer, ungefär 90 procent, som befinner sig i en hemlöshetsituation är ensamstående. Så har det sett ut vid alla kartläggningar som genomförts sedan 1993. Endast 12 procent lever i ett samboförhållande. (diagram 1).

Andelen kvinnor är tillbaka på den nivå där den var före 2010 och har i årets undersökning minskat från 35 till 31 procent. *Antalet* kvinnor i hemlöshet skiljer dock endast med tre personer jämfört med förra året.³

Personer som befinner sig i en hemlöshetsituation har blivit yngre. Antalet hemlösa i åldersgrupperna 18-25 respektive 26-35 år har fortsatt att öka. (diagram 3).

Andelen hemlösa personerna i undersökningen som lever helt eller delvis med något eller några av sina barn under 18 år har minskat från 21 till 14 procent jämfört med vid förra årets mätillfälle. De flesta av dessa hemlösa bor i ett stödboende. Ett hundratal barn i årets material är berörda av föräldrars hemlöshet.

Diagram 3. Åldersfördelning

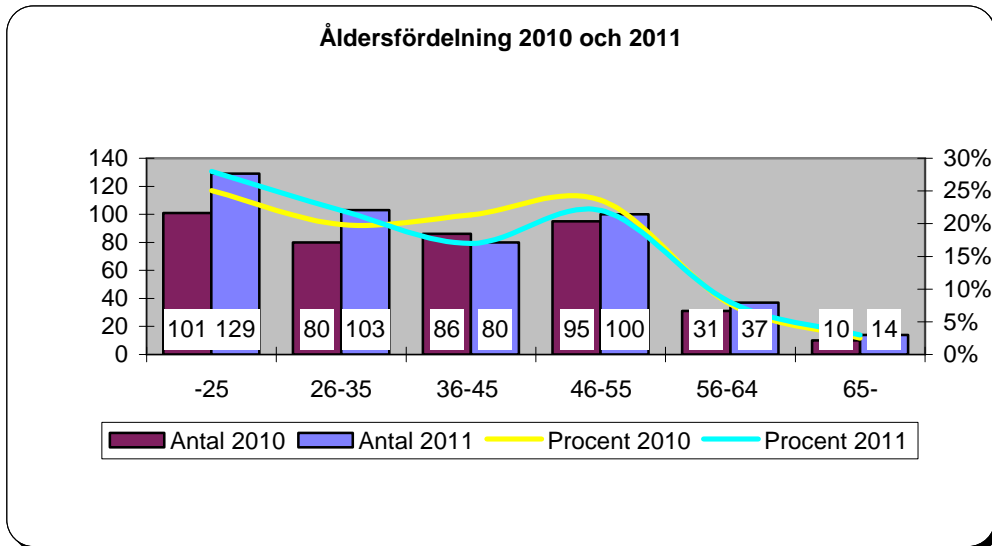
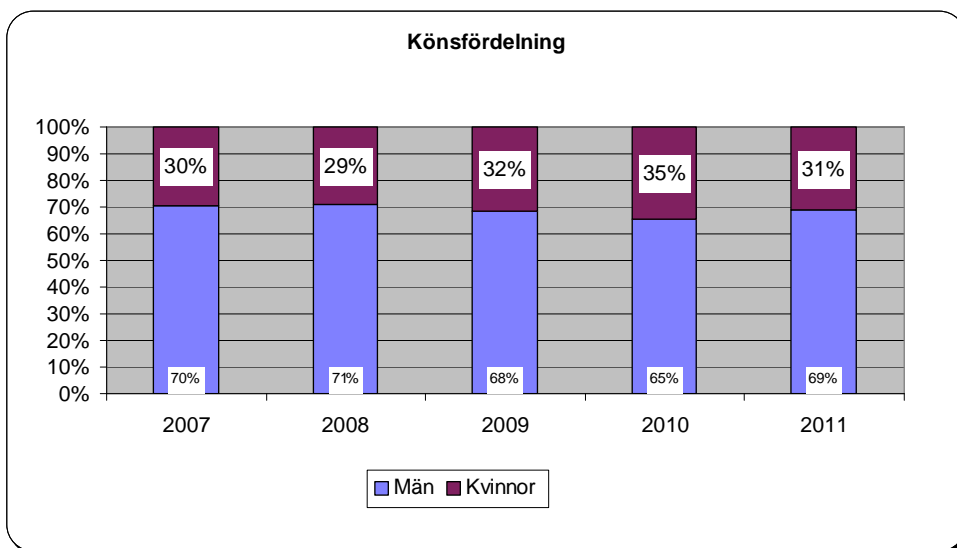

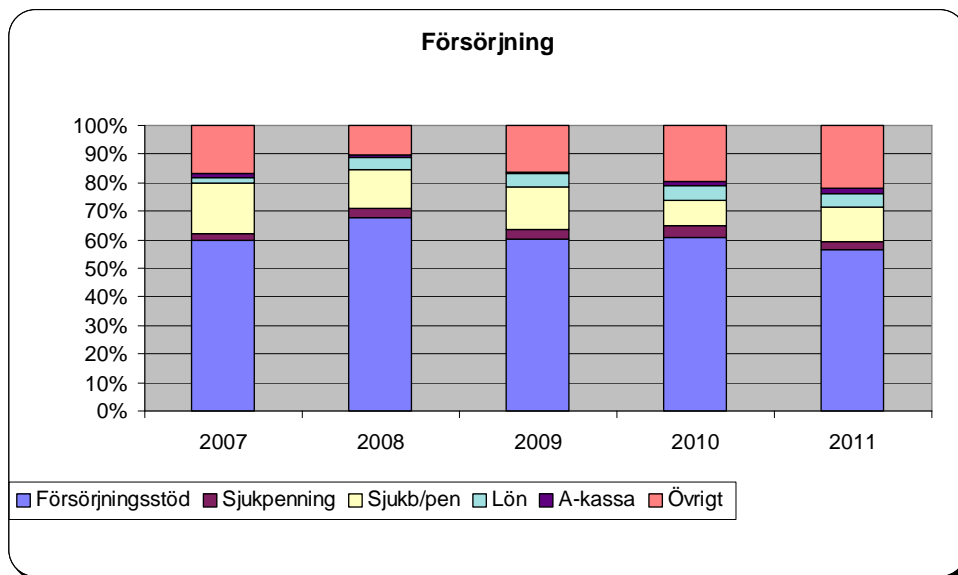
Diagram 4. Könsfördelning

Försörjning

Försörjningsstöd är den dominerande försörjningskällan bland de hemlösa. Den näst största inkomstkällan är ”övrigt” därefter sjukbidrag och pension. I gruppen ”övrigt” återfinns bland annat 38 personer med introduktionsersättning vilka tillkommit från föregående år (diagram 5). Andra exempel på övrigt är studiemedel, ersättning från institution eller från kriminalvården. En liten grupp har lön.

Diagram 5. Försörjning

Missbrukssituation

Andelen som *inte* har något pågående missbruk fortsätter att öka i årets undersökning, från 38 till 46 procent. Sedan 2005 har andelen personer som inte har något pågående missbruk ökat med nitton procentenheter.⁴

Bland de hemlösa kvinnorna är andelen som inte har något missbruk större än andelen med någon form av missbruk. Situationen för männen är den omvända (diagram 6).

Alkohol är det vanligast förekommande missbrukspreparatet; 20 procent av de hemlösa missbrukar alkohol. Därefter följer narkotika och blandmissbruk.⁵ Antalet personer som missbrukar narkotika fortsätter att minska.

Diagram 6. Missbrukssituation

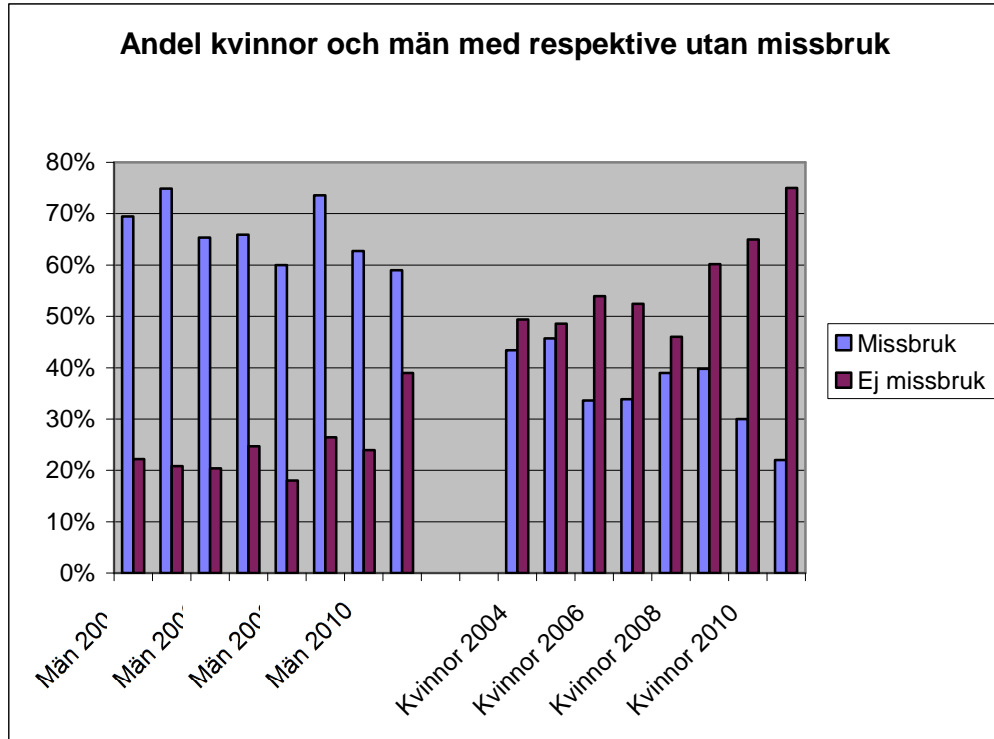
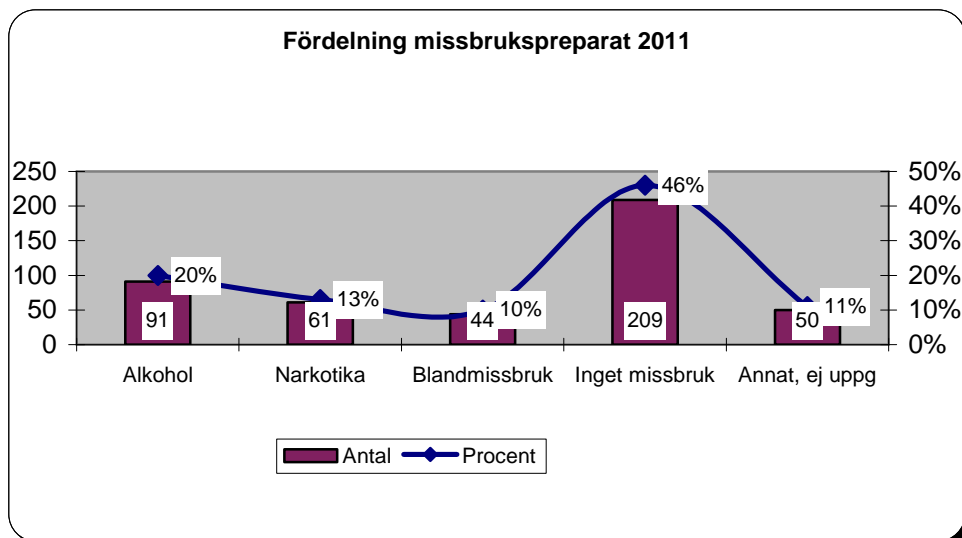

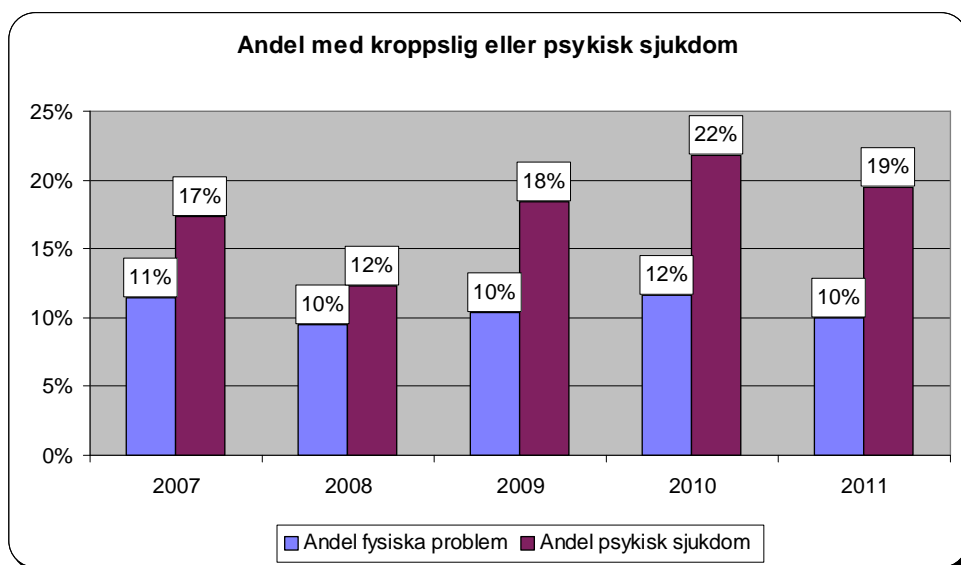
Diagram 7. Missbruksmönster

Fysisk och psykisk hälsa

Antalet och andelen personer med psykisk sjukdom och personer med någon form av kroppslig sjukdom eller funktionsnedsättning som medför behov av vård eller omvårdnad har minskat något jämfört med 2010 (diagram 8).

Diagram 8. Andel personer med kroppslig sjukdom eller funktionsnedsättning eller psykisk sjukdom som medför behov av vård eller omvårdnad

Insatser under det senaste året

En stor del av de hemlösa har fått boendeinsatser, insatser mot missbruk och ekonomiskt bistånd under det senaste året (diagram 9 och 10). Några av de hemlösa har också haft icke frivilliga insatser genom kriminalvård, psykiatrisk tvångsvård och missbruksvård (diagram 11)⁶. Observera att varje person kan ha haft flera av de nämnda insatserna under året.

Diagram 9. Boendeinsatser under det senaste året

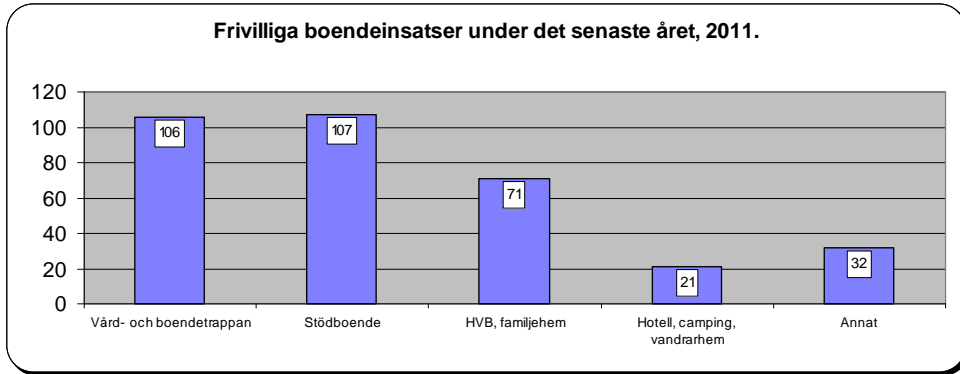

Diagram 10. Frivilliga insatser mot missbruk under det senaste året

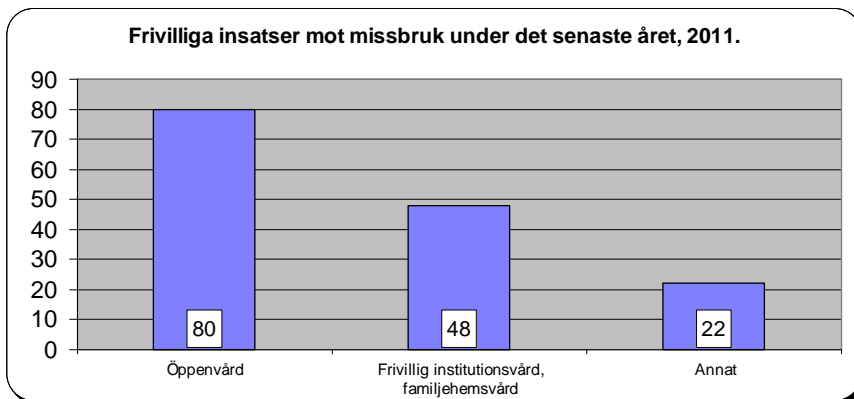
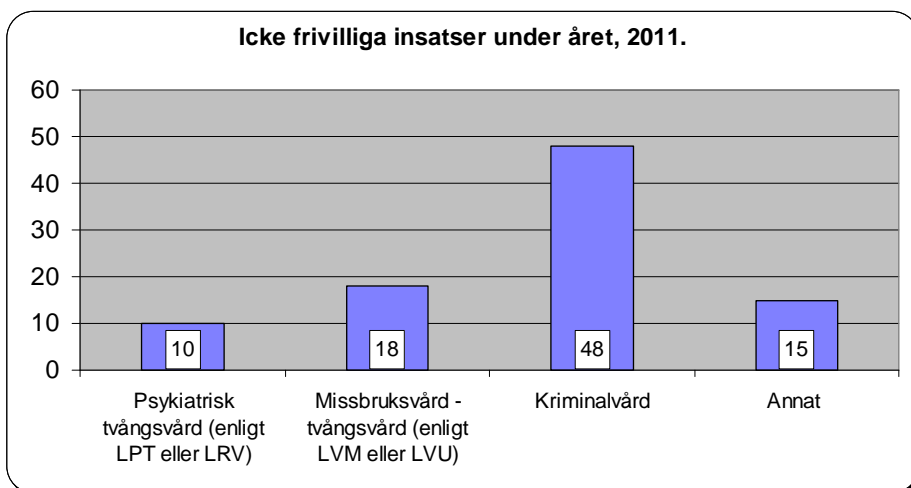

Diagram 11. Icke frivilliga insatser under det senaste året

Öppet hemlösa

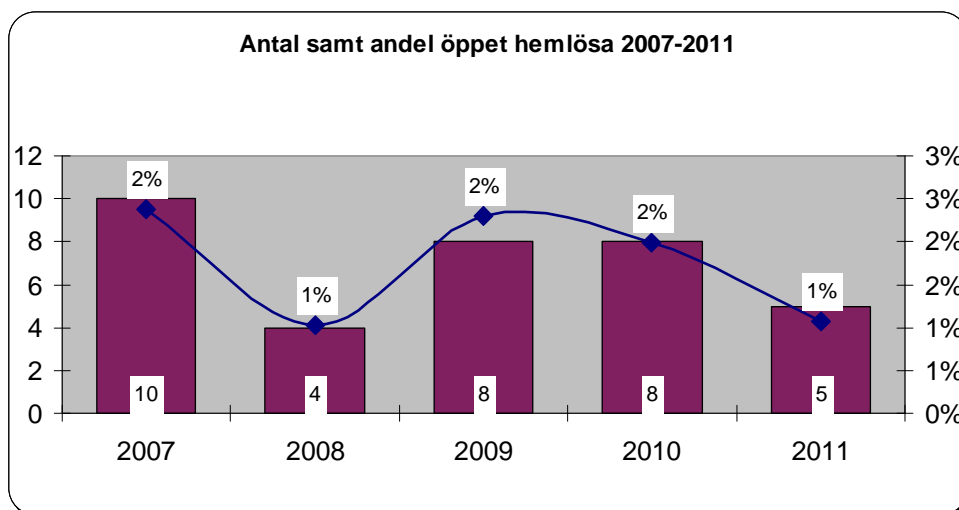
Fem personer är öppet hemlösa i årets undersökning. Det är tre färre än förra året. Antalet öppet hemlösa har de senaste åren varit långt färre än i början av 2000-talet.

Ingen av de fem öppet hemlösa befann sig i samma situation förra året. Fyra av de öppet hemlösa är män och en är kvinna. Samtliga är ensamstående utan barn. Minst två har sin försörjning genom försörjningsstöd. Tre har ett pågående alkoholmissbruk. Fyra är mellan 49 och 58 år gamla, en är 26.

Fyra har varit aktuella för boendestödande insatser. Avseende missbruksinsatser så har en fått institutionsvård och en har gått i öppenvård.

En person ville inte medverka till boendelösning.

Diagram 12. Antal öppet hemlösa

Bilden av hemlösa personer som en rörlig grupp förstärks

Av de 463 hemlösa 2011 var 180 hemlösa även 2010. Det betyder att fler än hälften har lämnat sin hemlöshetssituation.

Nya personer i årets undersökning

Fler än hälften av de hemlösa i årets undersökning, 283 personer, är nya och var inte hemlösa i förra årets mätning. Gruppen är yngre, har mindre missbruk, har mindre fysiska och psykiska problem och de bor i allt högre grad hos kompisar.

En mindre andel personer bland de som är nya har fått boendeinsatser samt öppenvårdsinsatser mot missbruk jämfört med hela gruppen hemlösa.⁷

Personer i återkommande hemlöshet

I år kan vi för första gången se hur många personer som återkommit i hemlöshetsundersökningarna fem år i följd.⁸ I år handlar det om 46 personer. Sedan tidigare år vet vi att de som återkommer i flera år i rad är en grupp som är äldre än genomsnittet och som har högre grad av psykisk och fysisk sjukdom, missbruk, och kriminalitet. Dessa är i regel aktuella hos Socialkontoret för olika insatser avseende boende och missbruksvård.

Socialnämndens arbete med boendefrågor

Socialnämnden har under många år bedrivit ett långsiktigt arbete för att alla ska kunna få ett värdigt boende. Hemlöshet är en fråga som rör många av samhällets delar. Det är bland annat frågan om bostadsbyggand, arbetsmarknad och direkta socialpolitiska insatser.

Socialnämnden har cirka 230 boendeplatser för personer som behöver olika former av stöd i boendet. Platserna är dels inom egna verksamheter dels i stödboende i lägenheter som fastighetsägare upplåter.

Det vräkningsförebyggande arbetet som bedrivs inom Bostadssamordningen är en viktig del för att förhindra hemlöshet. Det gäller även de stödinsatser som finns.

För de personer som behöver stöd för att klara sitt boende finns många möjligheter till detta.

¹ För definition se sidan 2.

² 2001 var 35 personer öppet hemlösa

³ 2010: 140 kvinnor, 2011: 143 kvinnor

⁴ 2005: 27% utan missbruk, 2011: 46% Den andel som fattas för att komma upp i 100% utgörs av personer där de som fyllt i enkäten inte vetat om missbruk funnits.

⁵ Alkohol: 21%, narkotika: 13%, blandmissbruk: 10%

⁶ Psykiatrisk tvångsvård enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård, LPT, eller lagen om rättspsykiatrisk vård, LRV. Missbruksvård (tvångsvård) enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, eller lagen om vård av missbrukare i vissa fall, LVM.

⁷ Boendeinsatser: Vård- och boendetrappan 16% i gruppen nya och 23% i hela gruppen, stödboende 15% i gruppen nya och 23% i hela gruppen, HVB och familjehem 12% i gruppen nya och 15% i hela gruppen. Frivilliga insatser mot missbruk: Öppenvård 14% i gruppen nya och 17% i hela gruppen, HVB och familjehem 8% i gruppen nya och 10% i hela gruppen.

⁸ 2010 var det 60 personer som hade återkommit i hemlöshet fyra år i rad, de 46 i årets undersökning återfinns alltså samtliga också i den gruppen